

The background of the entire slide features a close-up of a globe showing the continents of Africa and Europe. In the foreground, on the left, is a large, light-colored wooden chess piece, likely a king or queen, which is out of focus. The globe is also slightly out of focus, creating a sense of depth. The text is overlaid on this background.

ΚΕΔΙΣΑ **ΚΕΔΙΣΑ**

ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ
CENTER FOR INTERNATIONAL STRATEGIC ANALYSES

Η Υπόθεση Λόκερμπι και ο ρόλος της Λιβύης

Λαμπρινή Παναγοπούλου

Ερευνητική Εργασία Νο. 16

Η Υπόθεση Λόκερμπι και ο ρόλος της Λιβύης

Λαμπρινή Παναγοπούλου

Δόκιμη Αναλύτρια του ΚΕΔΙΣΑ

Ερευνητική Εργασία Νο. 16

Διοικητικό Συμβούλιο

Ανδρέας Μπανούτσος, Ιδρυτής και Πρόεδρος

Σπύρος Πλακούδας, Αντιπρόεδρος

Όμηρος Τσάπαλος, Γενικός Γραμματέας

Γιώργος Πρωτόπαπας, Εκτελεστικός Διευθυντής

Αργέττα Μαλιχουτσάκη, Οικονομική Διαχειρίστρια

Δημήτρης Κιούσης, Μέλος Δ.Σ

Κωνσταντίνος Μαργαρίτου, Μέλος Δ.Σ

Η Υπόθεση Λόκερμπι και ο ρόλος της Λιβύης

Η Υπόθεση Λόκερμπι υπήρξε ένα από τα σημαντικότερα γεγονότα του 20ου αιώνα, μια αεροπορική τραγωδία που επέφερε αναταραχή στα διεθνή δρώμενα. Έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην αλλαγή της στάσης της Δύσης προς τη Λιβύη και το καθεστώς Καντάφι. Οι ραγδαίες εξελίξεις που ακολούθησαν τροφοδότησαν θεωρίες συνωμοσίας, οι οποίες επηρέασαν τη διεθνή κοινή γνώμη. Προκειμένου να καταλήξουμε σε όσο το δυνατό πιο ασφαλή συμπεράσματα, αναλύονται τόσο η σύγχρονη ιστορία της Λιβύης, όσο και τα στοιχεία της μοιραίας πτήσης και τα πιθανά σενάρια για τα κίνητρα πίσω από την πτώση του αεροσκάφους 103 της Pan Am. Τέλος, ιδιαίτερη μνεία γίνεται στις αποφάσεις του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών και τις κυρώσεις του κατά της Λιβύης, καθώς και στις πιο σύγχρονες εξελίξεις αναφορικά με το δυστύχημα.

Α. Στοιχεία πτήσης και εκρηκτικού μηχανισμού

Η πτήση 103 της Pan American με Boeing 747 απογειώθηκε στις 21 Δεκεμβρίου 1988 από το αεροδρόμιο Heathrow του Λονδίνου με προορισμό το αεροδρόμιο John F. Kennedy της Νέας Υόρκης. Το αεροσκάφος συνετρίβη 38 λεπτά μετά την απογείωση του, όταν πετούσε πάνω από το Lockerbie της Σκωτίας σε ύψος 31,000 πόδια.

Η έκρηξη λόγω του οστικού κύματος που προκλήθηκε, των ατμοσφαιρικών συνθηκών και της διαφοράς ατμοσφαιρικής πίεσης μέσα και έξω από το αεροσκάφος, οδήγησε στην ραγδαία διάλυση του αεροσκάφους. Η έκρηξη αυτή άνοιξε μια τρύπα διαμέτρου 20 ιντσών στη δεξιά πλευρά της ατράκτου και η μύτη του αεροπλάνου αποκολλήθηκε από το σώμα του αεροσκάφους 3 δευτερόλεπτα μετά από την έκρηξη. Το μαύρο κουτί βρέθηκε εντός του πρώτου 24ώρου μετά την έκρηξη και το μόνο που ακουγόταν ήταν ένας συριστικός ήχος, καθώς η έκρηξη κατέστρεψε τις τηλεπικοινωνίες του αεροπλάνου. Αυτό που διαπιστώθηκε ήταν ότι δεν είχε ξεκινήσει καμία διαδικασία έκτακτης ανάγκης. Ο διακόπτης του pressure control αλλά και αυτός του καύσιμου ήταν και αμφότεροι σε ρύθμιση cruise, και το πλήρωμα δεν είχε χρησιμοποιήσει τις μάσκες οξυγόνου.

Αυτό που απασχολούσε περισσότερο τους ερευνητές ήταν ο τρόπος με τον οποίο τοποθετήθηκε η βόμβα στην αποσκευή και πως αυτή κατέληξε στο αεροσκάφος. Αφού οι ερευνητές ανέκριναν πάνω από 15.000 ανθρώπους, εξέτασαν 180.000 αποδεικτικά στοιχεία, έκαναν έρευνα σε πάνω από 40 χώρες, κατέληξαν στο τι ανατίναξε το αεροσκάφος της πτήσης 103 της Pan Am. Η αιτία της πτώσης του αποδείχθηκε ότι ήταν 340 με 450 γραμμάρια από πλαστικό εκρηκτικό semtex, κρυμμένα μέσα σε ένα Toshiba bombat ραδιοκασετόφωνο εντός μιας ασυνόδευτης βαλίτσας, η οποία εικάζεται ότι μεταφέρθηκε από πτήση άλλης αεροπορικής στην πτήση 103 και πυροδοτήθηκε στο μπροστινό αμπάρι του αεροσκάφους από ωρολογιακό μηχανισμό. Αυτό που απασχολούσε τους ερευνητές περισσότερο ήταν ο τρόπος με τον οποίο τοποθετήθηκε η βόμβα στην αποσκευή και πως αυτή κατέληξε στο αεροσκάφος. Φήμες θέλουν την προηγούμενη μέρα της τραγωδίας να έχει παραβιαστεί ο χώρος που η Pan Am φύλασσε τις ασυνόδευτες αποσκευές στο αεροδρόμιο Heathrow, παρά την παρουσία της εταιρείας φύλαξης της Pan Am, Alert Security.

Οι ερευνητές ένωσαν πολύ τυχεροί όταν ένας άντρας μαζί με τον σκύλο του έκαναν βόλτα στο δάσος 80 μίλια από το Lockerbie, βρήκε ένα T-shirt που όπως αποδείχτηκε

περιείχε κομμάτι του ωρολογιακού μηχανισμού πάνω του και, ανιχνεύοντας το, βρήκαν επίσης τον κατασκευαστή του μηχανισμού.

Επιπλέον, αποκαλύφθηκε ότι μετά από τηλεφωνική προειδοποίηση στην Αμερικανική πρεσβεία στο Ελσίνκι σχετικά με την οργάνωση Abu Nidal, το State Department θεώρησε την απειλή σοβαρή και προχώρησε στην έκδοση έγγραφου που την ανέφερε και το προώθησε σε όλες τις πρεσβείες των Η.Π.Α. Η FAA με την σειρά της το απέστειλε σε όλες τις Αμερικανικές αεροπορικές εταιρείες και στην Pan Am, η οποία χρέωσε 5 δολάρια επασφάλιστρο ασφάλειας επιπλέον ανά επιβάτη, υποσχόμενη αυστηρότερους ελέγχους ασφαλείας.

Στις 13 Δεκεμβρίου 1988 η προειδοποίηση στάλθηκε στην Αμερικανική πρεσβεία της Μόσχας και ανακοινώθηκε σε όλη την Αμερικανική κοινότητα, ακόμα και σε δημοσιογράφους και επιχειρηματίες. Σαν επακόλουθο αυτού, αρκετοί άνθρωποι έκαναν κράτηση σε άλλες αεροπορικές εκτός της Pan Am αφήνοντας κενές θέσεις στην πτήση PA 103, που πουλήθηκαν αργότερα σε χαμηλότερες τιμές. Οι ερευνητές της PA 103 επανειλημμένα δήλωναν ότι το τηλεφώνημα ήταν φάρσα αλλά και μια μακάβρια σύμπτωση. Ωστόσο, μεγάλο μέρος ευθύνης για την τραγωδία επιβάρυνε την αεροπορική εταιρεία Pan Am, η οποία ήρθε αντιμέτωπη με πολυάριθμες μηνύσεις αλλά και ένα πρόστιμο της τάξης των \$630,000 για την παραβίαση των κανόνων ασφαλείας. Η εταιρεία, ως επακόλουθο, κήρυξε χρεοκοπία στις αρχές του 1991 και σταμάτησε να λειτουργεί στο τέλος του ίδιου χρόνου.

B. Πιθανά σενάρια – Υποθέσεις Εργασίας

Προχωρώντας στα πιθανά σενάρια που προέκυψαν προκειμένου να δοθεί η υπαιτιότητα της τρομοκρατικής επίθεσης πάνω από το Lockerbie της Σκωτίας, παρά το γεγονός ότι καταδικάστηκε ο Al Megrahi για την ολοκλήρωση της, ο ίδιος ποτέ δεν παραδέχθηκε την ενοχή του. Έτσι, παραμένουν αναπάντητα τα ερωτήματα για τα αίτια της επίθεσης και της τραγωδίας. Οι έρευνες που έχουν διεξαχθεί όλα αυτά τα χρόνια από ποικίλους δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς έχουν καταλήξει στο συμπέρασμα πως τέσσερις είναι οι επικρατέστερες εκδοχές για τους υπαίτιους.

i. Σενάριο 1 – Ιράν

Η υπόθεση που κυριαρχούσε στα αρχικά στάδια των ερευνών για την πτήση 103 της Pan Am επικεντρώθηκε σε υποδείξεις που ήθελαν την επιχείρηση να είναι δράση του κοινού σχεδιασμού της Ιρανικής Επαναστατικής Φρουράς (Iranian Revolutionary Guard Corps-IRGC) και του Λαϊκού Μετώπου για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης (PFLP-GC). Το PFLP-GC αποτελεί μια πολεμική επαναστατική ομάδα υπό την ηγεσία ενός πρώην συριακού στρατιωτικού αξιωματούχου, Ahmed Jibril.

Οι υποδείξεις ήταν οι εξής: οι δύο αυτές ομάδες σχεδίαζαν μια επίθεση σε έναν αμερικανικό στόχο. Πιο συγκεκριμένα, τον Ιούλιο του 1988, 5 μήνες πριν τα γεγονότα στο Lockerbie, ένα αμερικανικό πολεμικό πλοίο (USS Vincennes) κατέρριψε κατά λάθος ένα Ιρανικό Airbus. Παράλληλα, η βόμβα που εξερράγη στην πτήση 103 ήταν συγκλονιστικά πανομοιότυπη με

εκείνη που βρέθηκε σ' ένα αυτοκίνητο ενός αξιωματικού της PFLP-GC κατά τη διάρκεια μιας επιδρομής στην Φρανκφούρτη, 2 μήνες νωρίτερα. Τόσο η βόμβα της πτήσης 103 της Pan Am όσο και εκείνη που βρέθηκε στο προαναφερόμενο αυτοκίνητο ήταν κρυμμένες και οι δύο μέσα σ' ένα ραδιόφωνο μάρκας Toshiba και αποτελούνταν από τα ίδια εκρηκτικά. Λέγεται ότι «εγκέφαλος» της επίθεσης ήταν ο Σύριος Ahmed Jibril, ο οποίος στρατολογήθηκε από τους Ιρανούς και ήταν από τα κορυφαία στελέχη της PFLP. Ως αποτέλεσμα, το Συμβούλιο Ασφαλείας σύντομα σχημάτισε τη γνώμη πως το Ιράν υποκίνησε την τρομοκρατική ενέργεια. Σύμφωνα με πράκτορες της CIA, υποψίες ότι η Λιβύη ήταν αναμειγμένη πυροδοτήθηκαν μετά από τηλεφωνική επικοινωνία του G. Bush και της M. Thatcher που αφορούσε τη σύμπραξή τους ενάντια στον Saddam Hussein στον πρώτο πόλεμο του Κόλπου.

Αναλυτικότερα, σχετικά με το ατύχημα, στις 3 Ιουλίου του 1988 καταρρίφθηκε ένα Ιρανικό Air Airbus-300 πάνω από το Στενό του Ορμούζ, στον Περσικό Κόλπο. Το επιβατικό τζετ που εκτελούσε την πτήση 655 της Iran Air λανθασμένα αναγνωρίστηκε από το αμερικανικό πολεμικό πλοίο USS Vincennes ως εχθρικό μαχητικό αεροσκάφος. Διακόσιοι ενενήντα επιβάτες από έξι χώρες σκοτώθηκαν εξ αυτών οι 66 ήταν παιδιά. Η κυβέρνηση του Ιράν και ο λαός σοκαρίστηκαν όταν η κυβέρνηση των Η.Π.Α συνέχισε τους εορτασμούς της 4 Ιουλίου ημέρα ανεξαρτησίας των Αμερικανών. Αυτό για την Τεχεράνη σήμαινε ότι οι Η.Π.Α δεν λυπήθηκαν και πιθανόν να επεδίωκαν τους θανάτους.

Παρά το γεγονός ότι δεν υπήρξαν ακράδαντες αποδείξεις για την πιθανή θεωρία Ιράν-Παλαιστίνης, μια θεωρία ήρθε στο φως από έναν Ιρανό αποστάτη, τον Abolghassem Mesbahi, στη Γερμανία. Υπήρξαν ισχυρισμοί πως η επίθεση ήταν διαταγή του Ανώτατου Ηγέτη του Ιράν, Ayatollah Khomeini, ο οποίος είχε σκοπό “να αντιγράψει ακριβώς ό,τι συνέβη στο Ιρανικό Airbus” που είχε καταρριφθεί από το αμερικανικό πολεμικό πλοίο.

Αυτοί οι ισχυρισμοί απέκτησαν μεγαλύτερη βαρύτητα από όσο μπορούσε να προβλεφθεί καθώς γρήγορα έγινε ξεκάθαρο πως οι περαιτέρω έρευνες γύρω από την εμπλοκή του Ιράν στο συμβάν θα δημιουργούσε διπλωματικά προβλήματα, μια εποχή που οι Αμερικανοί διαπραγματεύονταν την απελευθέρωση ομήρων στο Λίβανο.

Δύο χρόνια πριν από το Lockerbie, το Υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ ανέφερε πως ο Qaddafi παρείχε «καταφύγιο, χρήματα και όπλα» στο PFLP-GC και είχε ανακοινώσει «στρατιωτική συμμαχία» με το Ιράν, την οποία ήλπιζε να «χρησιμοποιήσει για τον από κοινού σχεδιασμό τρομοκρατικών επιθέσεων ενάντια σε μια πληθώρα περιφερειακών εχθρών». Σε μια ομιλία του το 1985, ο Qaddafi επισήμανε πως «έχουν κάθε δικαίωμα να επιτίθενται στην Αμερική και να αποστέλλουν τρομοκράτες προς αυτούς».

Σύμφωνα με ένα ντοκιμαντέρ (Lockerbie: The Pan Am bomber), παραγωγής του Al Jazeera, εμπλεκόμενοι στην τρομοκρατική ενέργεια ήταν μέλη των κυβερνήσεων Ιράν, Συρίας και Λιβύης, οι οποίοι κανόνισαν την επίθεση σε μουσικές συναντήσεις τους στη Μάλτα.

ii. Σενάριο 2 – Αντίποινα

Το δεύτερο επικρατέστερο σενάριο γύρω από την επίθεση στηρίζεται σε μια αλυσίδα γεγονότων με αφετηρία τα γεγονότα αναφορικά με τη βύθιση 2 σκαφών Λιβυκών

συμφερόντων από τις ΗΠΑ στον κόλπο της Σύρτης στο τέλος του Μαρτίου του 1986. Ως εκδίκηση, ο Qaddafi διατάξε το βομβαρδισμό του νυχτερινού κέντρου στο Βερολίνο (10 μέρες πριν το βομβαρδισμό της πτήσης 103) στο οποίο σύχναζαν Αμερικανοί στρατιώτες, και κατέληξε σε 3 θύματα και 230 τραυματίες.

Έπειτα, είχε ακολουθήσει η επιχείρηση «El Dorado Canyon» στις 15 και 16 Απριλίου του 1986, κατά της Τρίπολης και της Βεγγάζης, όπου Αμερικανικά μαχητικά από Βρετανικές βάσεις εξαπέλυσαν επίθεση, σαν αντεκδίκηση για τον βομβαρδισμό. Η έκβαση του «El Dorado Canyon» οδήγησε στην παραίτηση της Λιβύης από την προγενέστερη απόφαση της αναφορικά με τον κόλπο της Σύρτης.

Έτσι, σύμφωνα με το σενάριο αυτό, ο Qaddafi προσέλαβε τον Abu Nidal ως απάντηση στους βομβαρδισμούς του 1986. Ο Abu Nidal ήταν ένας διεθνούς φήμης τρομοκράτης την εποχή του ατυχήματος στο Lockerbie. Εικάζεται, επίσης, πως ο Abu Nidal προειδοποίησε τις Μυστικές Υπηρεσίες των ΗΠΑ πως μια πτήση με κατεύθυνση το Detroit θα ανατιναζόταν.

Ο Abu Nidal φημολογείται πως ομολόγησε για τις πράξεις του σχετικά με τη βόμβα λίγο πριν πεθάνει. Επίσης, αναφέρεται πως ο πρώην αρχηγός των μυστικών υπηρεσιών του Ιράν παραδέχθηκε στις Γερμανικές Υπηρεσίες ότι το Ιράν ζήτησε από την Λιβύη του Qaddafi βοήθεια για να προχωρήσει στην τοποθέτηση της βόμβας στην αμερικανική αεροπορική εταιρεία.

iii. Σενάριο 3 – Carlsson – Apartheid

Το τρίτο σενάριο γύρω από το συμβάν στο Λόκερμπι πιθανώς να μην έχει ερευνηθεί ούτε από τις Αμερικανικές ούτε από τις Βρετανικές αρχές και σχετίζεται με το Apartheid και τον Επίτροπο για τη Ν. Αφρική, Bernt Carlsson.

Πιο συγκεκριμένα, στις 22 Δεκεμβρίου 1988, μια μέρα μετά το σαμποτάζ κατά της PA 103, το Apartheid δυτικής Αφρικής θα υπέγραφε μια συμφωνία, κατά την οποία ο έλεγχος της δυτικής Αφρικής (Ναμίμπια) θα παραδιδόταν στα Ηνωμένα Έθνη. Αυτή η συμφωνία θα σήμανε το τέλος της παράνομης επί δεκαετίες κατοχής της περιοχής που αψηφούσε το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ. Έτσι, ο ΟΗΕ αποφάσισε να εφαρμόσει ένα νομικό πλαίσιο το οποίο θα απαγόρευε την εκμετάλλευση των φυσικών πόρων της Ναμίμπια – κυρίως τα διαμάντια και το ουράνιο. Από τη στιγμή που η Ναμίμπια θα παρερχόταν υπό τον έλεγχο του ΟΗΕ, το Apartheid θα αντιμετώπιζε ποινική δίωξη για τις παραβιάσεις του ΣΑ.

Οι συμφωνίες που προέκυψαν από τις διαπραγματεύσεις θα υπογράφονταν το Δεκέμβριο του ίδιου χρόνου στη Νέα Υόρκη. Αν το καθεστώς του Apartheid έβρισκε τρόπο να αποτρέψει τον Επίτροπο των Η.Ε. για τη Ναμίμπια, Bernt Carlsson, να αναλάβει τον έλεγχο της Ναμίμπια μετά την υπογραφή της συμφωνίας, τότε θα είχε επιτευχθεί πολιτική αντικειμενικότητα στη Νότιο Αφρική. Ο Bernt Carlsson επέβαινε στη μοιραία πτήση 103 της Pan Am και σαφώς δεν παρευρέθη, αντιθέτως από τον Υπουργό Εξωτερικών της Ν. Αφρικής Pik Botha, ο οποίος ταξίδεψε με άλλη πτήση. Ως αποτέλεσμα, ο νέος νοτιοαφρικανός διοριστής, Louis Pienaar, ανέλαβε τη διοίκηση της Ναμίμπια έως τις πρώτες εκλογές της χώρας με δικαίωμα ψήφου.

iv. Σενάριο 4- Διεκδικήσεις Υπαιτιότητας

Σύμφωνα με ανάλυση της CIA με ημερομηνία την 22 Δεκεμβρίου του 1988 αρκετές τρομοκρατικές οργανώσεις έσπευσαν να διεκδικήσουν την ευθύνη μέσω τηλεφωνικών κλήσεων σε Η.Π.Α και Ευρώπη.

Ένας άντρας ισχυρίστηκε ότι μια τρομοκρατική ομάδα με το όνομα “The Guardians of the Islamic Revolution” είχε καταστρέψει το αεροσκάφος, ως αντίποινα για την κατάρριψη ενός Ιρανικού επιβατικού τζετ από Αμερικανούς τον προηγούμενο Ιούλιο. Επιπλέον, άγνωστος τηλεφώνησε στο ABC News στη Νέα Υόρκη ισχυριζόμενος ότι εκπροσωπεί την οργάνωση Islamic Jihad η οποία τοποθέτησε την βόμβα για να «τιμήσει τα Χριστούγεννα». Ο σύνδεσμος Ulster Defense προφασίστηκε εξίσου τηλεφωνική διεκδίκηση. Αντίστοιχο τηλεφώνημα ανέθετε την ευθύνη της κατάρριψης του αεροσκάφους στη Mossad, την Ισραηλινή υπηρεσία πληροφοριών

Γ. Σύνδεση κατηγορίας Λίβυων με τωρινή κατάσταση στη Λιβύη

i. Κατηγορία καθεστώτος Καντάφι

Με το πέρας των ερευνών, το 1991, οι ΗΠΑ και η Μεγάλη Βρετανία κατηγόρησαν επίσημα το καθεστώς του Καντάφι για την τραγωδία της 21^{ης} Δεκεμβρίου 1988 στο Λόκερμπι της Σκωτίας. Ένοχοι κρίθηκαν ο Abdel Basset Ali Al-Megrahi, Λίβυος αξιωματούχος πράκτορας της JSO και επικεφαλής ασφαλείας των Λιβυκών αεροπορικών αερογραμμών (Libyan Arab Airlines-LAA) και ο Lamien Khalifa Fhimah, διευθυντής αεροσταθμού της LAA στο αεροδρόμιο Lyga της Μάλτας, οι οποίοι βρίσκονταν τότε στη Λιβύη. Ειδικά για τον Al Megrahi, το πόρισμα ανέφερε ότι αγόρασε στη Μάλτα το ηλεκτρονικό υλικό, με το οποίο πυροδοτήθηκε εν πτήση η βόμβα στο εσωτερικό του αεροπλάνου. Ο πυροκροτητής πέρασε μέσα από ρούχα, που ξεγέλασαν τους ανιχνευτές στο αεροδρόμιο.

Παρόλο που οι ΗΠΑ και το Ην. Βασίλειο ζητούσαν επίμονα από τον Qaddafi την έκδοση τους, εκείνος αρνήθηκε, με αποτέλεσμα αμφότεροι να απευθυνθούν στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ. Το Συμβούλιο Ασφαλείας το 1992 με τις **Αποφάσεις 731 (01/1992), 748 (03/1992) και 883 (11/1993)** απαίτησε από τη Λιβύη να παραδώσει στη δικαιοσύνη τους 2 υπόπτους για το τρομοκρατικό χτύπημα και να καταβάλλει αποζημίωση στις οικογένειες των θυμάτων.

Ήταν η πρώτη φορά στην ιστορία του Οργανισμού, που το ΣΑ διέταξε μια χώρα να παραδώσει υπηκόους της σε μία άλλη. Έπειτα από άρνηση της Λιβύης, το ΣΑ επέβαλε γενικό εμπάργκο στη χώρα απαγορεύοντας όλα τα αεροπορικά ταξίδια εντός και εκτός Λιβύης, την πώληση όπλων και ειδικών μηχανημάτων που σχετίζονται με την άντληση πετρελαίου και πάγωμα όλων των λιβυκών κεφαλαίων στις ΗΠΑ. Το 1994 η Λιβύη συμφώνησε, με την προϋπόθεση η δίκη να γίνει σε ουδέτερη χώρα. Τελικά, στις 5 Απριλίου 1999, οι δύο κατηγορούμενοι παραδόθηκαν στη Σκωτσέζικη Αστυνομία. Η Δίκη, που έλαβε χώρα στην Ολλανδία, διήρκησε 9 μήνες. Στις 31 Ιανουαρίου 2001, ο Al Megrahi κρίθηκε ένοχος και καταδικάστηκε σε ισόβια φυλάκιση, ενώ ο Fhimah αθωώθηκε.

Τελικά, το 2009 ο Al Megrahi αποφυλακίστηκε για ανθρωπιστικούς λόγους, μετά από διάγνωση καρκίνου σε τελικό στάδιο και πέθανε μετά από 3 χρόνια στη Λιβύη κοντά στην οικογένειά του. Η απελευθέρωση του, από τη μία προκάλεσε οργή και αγανάκτηση στους συγγενείς των θυμάτων και, από την άλλη, την υποδοχή ήρωα που του επιφύλαξαν χιλιάδες Λίβυοι όταν επέστρεψε στην πατρίδα του. Ο Al Megrahi μέχρι το θάνατό του στις 20 Μαΐου 2012 επέμενε σθεναρά στην αθωότητά του.

Επίσης, η αποφυλάκιση χαρακτηρίστηκε από το γιο του Λίβυου ηγέτη ως «γενναίο βήμα» εκ μέρους της Σκωτίας και της Βρετανίας. Πιστεύεται ότι η «διπλωματία της τέντας», οι συναντήσεις που είχε ο πρώην πρωθυπουργός Τόνι Μπλερ με τον Qaddafi στη σκηνή του, συνετέλεσαν να διαμορφωθεί ευνοϊκό κλίμα μεταξύ των δύο κρατών, κλίμα που συνέχισε να προωθεί και ο Γκόρντον Μπράουν. Το πετρέλαιο φαίνεται ότι είχε παίξει τον ρόλο του: οι εταιρείες πετροχημικών BP και Shell ευνοήθηκαν πρώτες, κερδίζοντας άδειες έρευνας και εξόρυξης στην πλουσιότερη σε κοιτάσματα υδρογονανθράκων χώρα όλης της Αφρικής. Μετά την εισβολή στο Ιράκ, ο Qaddafi προσπάθησε να εξασφαλίσει την παραμονή του στην εξουσία αναλαμβάνοντας την ευθύνη του συμβάντος. Ωστόσο, αντιλήφθηκε με τον χειρότερο τρόπο, ότι τα χρήματα δεν αγοράζουν τα πάντα.

Έτσι, το καθεστώς του Qaddafi, δέχθηκε την ευθύνη της επίθεσης το 2003 – αλλά όχι την ενοχή – και δέχθηκε να δώσει ως αποζημίωση 10 εκ. δολάρια στις οικογένειες των θυμάτων. Ως απάντηση, οι κυρώσεις του ΣΑ άρθηκαν και οι ΗΠΑ αποκατέστησαν τις διπλωματικές σχέσεις. Λίγο πριν το θάνατο του Qaddafi το 2011, ο πρώην Υπουργός Δικαιοσύνης του είπε σε μια Σουηδική Εφημερίδα πως ο Ηγέτης είχε διατάξει προσωπικά το βομβαρδισμό του Lockerbie.

ii. Σύνδεση με το εμφύλιο και τη σχέση Λιβύης με ΗΠΑ και Ευρώπη

Τον Μάρτιο του 2004 πραγματοποιήθηκε ένα μεγάλο βήμα για τις σχέσεις Λιβύης-Δύσης, καθώς έλαβε χώρα η επίσημη επίσκεψη του πρωθυπουργού της Μ. Βρετανίας Τόνι Μπλερ στην Τρίπολη. Στις 15 Μαΐου του 2006, το State Department ανακοίνωσε την αποκατάσταση των διπλωματικών σχέσεων μεταξύ ΗΠΑ και Λιβύης. Επιπλέον, άρθηκε το-σε ισχύ από το 1992- εμπάργκο που είχε επιβληθεί στη Λιβύη.

Τον Δεκέμβριο του 2007 ο Λίβυος ηγέτης επισκέφθηκε για πρώτη φορά επίσημα τη Γαλλία, όμως στις 11 Δεκεμβρίου η επίσκεψή του στη Γαλλική Εθνοσυνέλευση πυροδότησε αντιδράσεις.

Στη διάρκεια συνδιάσκεψης στη χώρα του, στις 10 Ιουνίου του 2008, ο Qaddafi τάχθηκε εναντίον της σχεδιαζόμενης Μεσογειακής Ένωσης. Επιπροσθέτως, εξελέγη πρόεδρος της Αφρικανικής Ένωσης στις 2 Φεβρουαρίου του 2009. Σε δήλωσή του, κατά τη διάσκεψη κορυφής του διεθνούς οργανισμού στην Αιθιοπία, ο Qaddafi επανέλαβε ότι οι ανεξάρτητες χώρες της Αφρικής μπορούν να εργαστούν για να πετύχουν μια ένωση, που θα ονομαστεί Ηνωμένες Πολιτείες της Αφρικής. Στο σημείο αυτό αξίζει να υπογραμμιστεί ότι αποκαλούσε τον εαυτό του «ο ηγέτης αδερφός», «ο οδηγός της εποχής των μαζών», «ο Βασιλιάς των βασιλιάδων της Αφρικής», αλλά και το αγαπημένο του «ο ηγέτης της επανάστασης». Εν αντιθέσει, ο Πρόεδρος Ρήγκαν τον αποκαλούσε «τρελό σκύλο της Μέσης Ανατολής» και ο Πρόεδρος της Αιγύπτου Ανουάρ Αλ Σαντάτ «τρελό της Λιβύης».

Στις 29 Μαρτίου του 2009, χαρακτήρισε το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο ως "μια νέα μορφή διεθνούς τρομοκρατίας" και το σχετικά θετικό κλίμα προς τον Λίβυο ηγέτη είχε μετουσιωθεί σε κατηγορηματικά αρνητικό. Έτσι, στις 31 Ιανουαρίου του 2010 τον διαδέχθηκε στην προεδρία της Αφρικανικής Ένωσης ο Μπίνγκου γουά Μουταρίκα. Από τις 15 Φεβρουαρίου 2011 και έπειτα, μια σειρά ειρηνικών διαδηλώσεων που συνάντησαν την βίαιη αντίδραση του καθεστώτος, εξελίχθηκαν σε εξέγερση που διαδόθηκε σε όλη την χώρα και τελικά σε ανοιχτό εμφύλιο πόλεμο. Οι αντικαθεστωτικές δυνάμεις εγκαθίδρυσαν κυβέρνηση στην Βεγγάζη με το όνομα **Εθνικό Μεταβατικό Συμβούλιο**, με σκοπό την ανατροπή της κυβέρνησης του Καντάφι και την διενέργεια εκλογών. Παράλληλα, ο πρώην υπουργός δικαιοσύνης, Μουσταφά Αμπντέλ Τζαλίλ σχημάτισε προσωρινή κυβέρνηση.

Το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ εξέδωσε ψήφισμα για δέσμευση των πόρων του Qaddafi και άλλων δέκα μελών του κύκλου του και απαγόρευση μετακίνησης. Το ψήφισμα επίσης αναφερόταν σε πράξεις της κυβέρνησης που έχριζαν διερεύνησης από το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο, ενώ ένταλμα σύλληψης για τον Qaddafi εκδόθηκε στις 27 Ιουνίου. Στις αρχές Μαρτίου, οι δυνάμεις του αντεπιτέθηκαν και ανέκτησαν αρκετές παραλιακές πόλεις πριν επιτεθούν στην Βεγγάζη.

Ακολούθησε ψήφισμα του ΟΗΕ που επέτρεπε σε χώρες-μέλη να εδραιώσουν και να επιβάλλουν μια ζώνη εναέριου αποκλεισμού στην Λιβύη για την προστασία του άμαχου πληθυσμού. Η κυβέρνηση του Qaddafi ανακοίνωσε ανακωχή αλλά δεν μπόρεσε να την τηρήσει.

Τον Αύγουστο, οι επαναστατικές δυνάμεις ξεκίνησαν μια επιθετική εκστρατεία κατά μήκος της ακτής και ανάκτησαν τις χαμένες περιοχές καταλαμβάνοντας και την πρωτεύουσα Τρίπολη. Ο Καντάφι απέφυγε την αιχμαλωσία και οι πιστές σε αυτόν δυνάμεις ξεκίνησαν επιχειρήσεις στα μετόπισθεν.

Στις 20 Οκτωβρίου 2011 έγιναν οι τελευταίοι σφοδροί βομβαρδισμοί στη Σύρτη και ο Qaddafi, που είχε καταφύγει εκεί, εκτελέστηκε από τις γαλλικές μυστικές υπηρεσίες. Τρεις ημέρες μετά, στις 23 Οκτωβρίου 2011, η Λιβύη απελευθερώθηκε. Κατά την περίοδο του εμφύλιου πολέμου υπολογίζεται ότι σκοτώθηκαν περί τους 30.000 Λίβυοι. Στις 8 Ιανουαρίου 2013 η Λιβύη πήρε το επίσημο όνομα Κράτος της Λιβύης.

Το Δεκέμβριο του 2013, με αφορμή τη συμπλήρωση 25 ετών από την έκρηξη, ο βρετανός πρωθυπουργός Ντέιβιντ Κάμερον έστειλε ένα μήνυμα κατά της τρομοκρατίας, όπου επεσήμανε ότι: «Το Λόκερμπι παραμένει μία από τις χειρότερες καταστροφές στην ιστορία της πολιτικής αεροπορίας και από τις πιο αιματηρές τρομοκρατικές ενέργειες στο Ηνωμένο Βασίλειο» και ότι «με το θάρρος και την αντοχή που έχουμε δείξει αλλά και την αποφασιστικότητά να μην εγκαταλείψουμε ποτέ, έχουμε αποδείξει ότι η τρομοκρατία δεν μπορεί να καταστρέψει το πνεύμα του ανθρώπου και αυτός είναι ο λόγος που η τρομοκρατία ποτέ δεν θα θριαμβεύσει»

Το 2015 έμελλε να είναι μια καθοριστική χρονιά για την Υπόθεση Λόκερμπι, που φάνηκε ότι δεν είχε κλείσει. Εντοπίστηκαν δύο ακόμη πιθανοί ύποπτοι από Σκωτσέζους και Αμερικανούς ερευνητές, όπου ήταν αμφότεροι Λίβυοι και ευρισκόμενοι σε φυλακές της χώρας. Οι Αρχές της Σκωτίας και των ΗΠΑ ενημέρωσαν τη Λιβύη ότι επιθυμούν να στείλουν ερευνητές στη χώρα, η οποία βρίσκεται σε εμφύλιο πόλεμο. Οι προσπάθειες να βρεθούν

άλλοι συμμετέχοντες στο έγκλημα εμποδίστηκαν από τη βία που ξέσπασε στη Λιβύη μετά την πτώση του Qaddafi. Ανώτεροι δικαστικοί της Σκωτίας ωστόσο επεσήμαναν ότι δεν έχει βρεθεί μέχρι στιγμής κάτι νεότερο που να ακυρώνει την καταδίκη του Al Megrahi.

Βιβλιογραφία

1. ΜΠΟΣΗ, Μ. (1999). ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΣΤΗ ΝΕΑ ΤΑΞΗ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ. 1st ed. ΑΘΗΝΑ: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ.
2. ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ, Χ. (2003). ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ: 1945-2002. 1st ed. ΑΘΗΝΑ: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑ.
3. ΜΠΟΣΗ, Μ. (2014). Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΣΤΟΝ ΜΕΤΑΨΥΧΡΟΠΟΛΕΜΙΚΟ ΚΟΣΜΟ. 1st ed. ΑΘΗΝΑ: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑ.

ΠΗΓΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ:

1. Karadsheh, J. (2012). *Lockerbie bomber dies more than two years after release* - CNN.com. [online] CNN. Available at: <http://edition.cnn.com/2012/05/20/world/africa/obit-lockerbie-bomber/index.html>
2. Library, C. (2016). *Pan Am Flight 103 Fast Facts*. [online] CNN. Available at: <http://edition.cnn.com/2013/09/26/world/pan-am-flight-103-fast-facts/>
3. Telegraph.co.uk. (2014). *Lockerbie bombing: Al-Jazeera documentary claims Iran was responsible*. [online] Available at: <http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/10688718/Lockerbie-bombing-Al-Jazeera-documentary-claims-Iran-was-responsible.html>
4. Rayner, G. (2014). *Lockerbie bombing 'was work of Iran, not Libya' says former spy*. [online] Telegraph.co.uk. Available at: <http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/terrorism-in-the-uk/10688067/Lockerbie-bombing-was-work-of-Iran-not-Libya-says-former-spy.html>
5. Simpson, J. (2015). *Lockerbie truth buried in Libyan chaos* - BBC News. [online] BBC News. Available at: <http://www.bbc.com/news/world-africa-34604895>
6. CNN. (2015). *Two Libyans identified as Lockerbie bombing suspects*. [online] Available at: <http://edition.cnn.com/2015/10/15/europe/lockerbie-pan-am-flight-103/>
7. The Guardian. (2000). *What really happened on Flight 103?* [online] Available at: <https://www.theguardian.com/uk/2000/feb/27/lockerbie.life1>
8. Athenstimeout.gr. (2017). *Ο βομβαρδισμός του Λόκερμπι - Το χρονικό μιας μεγάλης αεροπορικής τραγωδίας!*. [online] Available at: <http://www.athenstimeout.gr/blogs/o-vomvardismos-toy-lokermipi-hroniko-mias-megalis-aeroporkis-tragodias>
9. Miller, D. (2011). *Who Knows About This? Western Policy towards Iran: The Lockerbie Case*. [online] Lockerbiecase.blogspot.gr. Available at: <http://lockerbiecase.blogspot.gr/2011/12/who-knows-about-this-western-policy.html>
10. <http://www.dailymotion.com/video/x2rcsj2>
11. naftemporiki.gr. (2013). *25 χρόνια από την τραγωδία στο Λόκερμπι*. [online] Available at: <http://www.naftemporiki.gr/story/745587/25-xronia-apo-tin-tragodia-sto-lokermipi>
12. In.gr. (2015). *Δύο νέοι ύποπτοι στην υπόθεση Λόκερμπι 27 χρόνια μετά*. [online] Available at: <http://news.in.gr/world/article/?aid=1500033059>

13. Protothema.gr. (2014). *Ιρανός πρώην κατάσκοπος: “Το Ιράν κι όχι η Λιβύη πίσω από την τραγωδία του Λόκερμπι”*. [online] Available at: <http://www.protothema.gr/world/article/360389/iranos-proin-kataskopos-to-iran-ki-ohi-i-livui-piso-apo-tin-tragodia-tou-lokerbi/>
14. Mentality10.com. (2017). *Δυστύχημα Λόκερμπι: Όταν ο Καντάφι ανατίναζε αεροπλάνο στον αέρα*. [online] Available at: <http://mentality10.com/matrix-1984-category/kosmos-category/item/2780-distixima-lockerby-otan-o-kantafi-anatinaze-aeroplano-ston-aera>
15. Μπαμιατζής, Σ. (2015). *Νέες έρευνες 27 χρόνια μετά την τραγωδία στο Λόκερμπι*. [online] CNN.gr. Available at: <http://www.cnn.gr/news/kosmos/story/930/psyllo-sta-axyra-vrikan-oi-amerikanoi-27-xronia-meta-ti-vomva>
16. Real.gr. (2015). *Νέα στοιχεία για την τραγωδία στο Λόκερμπι*. [online] Available at: <http://www.real.gr/DefaultArthro.aspx?page=arthro&id=454769&catID=4>
17. Interactive, P. (2015). *Υπόθεση Λόκερμπι: Ο φάκελος ανοίγει ξανά, 27 χρόνια μετά την αεροπορική τραγωδία*. [online] Ημερησία. Available at: <http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=26511&subid=2&pubid=113798565>
18. Ελευθεροτυπία. (2009). *Υπόθεση Λόκερμπι: ελεύθερος ο Μεγκράχι, ενοχλημένες οι ΗΠΑ*. [online] Available at: <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=74993>
19. News247.gr. (2016). *Μηχανή του Χρόνου: Τρομοκράτες του Καντάφι ανατινάζουν Boeing 747 πάνω από το Λόκερμπι*. [online] Available at: <http://news247.gr/eidiseis/mixani-tou-xronou/mhxanh-toy-xronoy-tromokrates-toy-kantafi-anatinazoun-boeing-747-panw-apo-to-lokermpi.4442144.html>